

Боклах Д. Ю.,

магістрант кафедри романо-германської філології, здобувач кафедри української літератури ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, м. Старобільськ, Україна
dmytro.boklakh@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0691-7034>

УРБАНІСТИЧНИЙ ДИСКУРС ПРЕДМЕТНОГО СВІТУ ОБРАЗУ НЬЮ-ЙОРКА В РОМАНІ „ТІНІ В РАЮ” Е.-М. РЕМАРКА

Феномен міста в буттєвому плині людства імпліцитно усвідомлюється як особливий простір новацій, еволюції тілесних і духовних начал. Образ Нью-Йорка – гетерогенна антропосфера урбаністичної атрибутики світової літератури і, зрештою, культури, а саме місто створює неповторний цивілізаційний ландшафт людського розуму й духу, поєднання величі архітектури й дозвільного способу життя, втілюючи синергетику культурних місць. Нью-Йорк стає бажаним раєм для людини, втіленням „американської мрії” та одночасно містом складнощів реалій життя мегаполісу. Роман „Тіні в раю” Е.-М. Ремарка відображає Нью-Йорк у ракурсі міста „бажаного раю” емігрантів у післявоєнний період Другої світової війни, коли США вели вперед світовий соціально-економічний потенціал, а досконалість і вишуканість навколишньої дійсності створювали великі можливості для задоволення власних потреб городян. На особливу увагу заслуговують аспекти відображення предметного світу міста роману Е.-М. Ремарка, адже урбаністичне середовище Нью-Йорка – це організований атрибутивний часопростір із відтворенням неповторних елементів візуалізації сфери міста, що становить безперечний інтерес у дослідженні поетики літературного урбанізму.

Аналіз урбаністичного простору Нью-Йорка у творах Е.-М. Ремарка ставав предметом досліджень А. Поршневої (Поршнева, 2010), Л. Набілкіної (Набилкіна, 2014) та ін., що зосередили свою увагу на проблематиці життя емігрантів у тенетах міста, на розгляді його культурологічних модусів тощо. Візія урбаністичної антропосфери образу Нью-Йорка в романі „Тіні в раю” – малодосліджений аспект літературознавства, на сьогодні не виокремлено семантичні аспекти міської атрибутики, що зумовлює безперечну актуальність нашої розвідки.

Мета статті – інтерпретація предметного світу Нью-Йорка в романі „Тіні в раю” Е.-М. Ремарка, а також з’ясування особливостей візуалізації цивілізаційно-природної сфери міста.

Відповідно до мети статті слухним виявляється розв'язання таких завдань: 1) дослідити особливості нарації роману у відображенні предметного світу; 2) визначити комплекс предметних об'єктів архітектоники Нью-Йорка; 3) з'ясувати художню специфіку атрибутів; 4) окреслити особливості втілення чуттєвої сфери; 5) проаналізувати специфіку зображення природного світу.

Дослідження особливостей втілення образу Нью-Йорка в художній текст твору Е.-М. Ремарка потребує системного аналізу, комплексного використання герменевтичного, філологічного методів.

Роман „Тіні в раю” відтворює архітектурно-ландшафтний простір Нью-Йорка 40 – 50 рр. XX ст. у рецепції емігрантів і, зокрема, головного героя Роберта Росса, який оповідає про свій приїзд і життя в американському місті наприкінці Другої світової війни. Нью-Йорк стає прихистком, бажаним раєм, здавалося б, безтурботного життя емігрантів, яке, однак, стикається із суворою реальністю буднів у великому місті у складний історичний час. Нью-Йорк займає ключову позицію в системі географічних координат Америки, виступає її головним культурним центром, місцем локалізації „духу нації” (Гончаренко, 2013, с. 15). Герої-емігранти, шукачі істинного спокою життя, втікаючи від „коричневої чуми” XX ст., увійшли в „земний рай” під назвою США, уособленням якого стає Нью-Йорк, тому промовистою є назва роману „Тіні в раю”, які, з одного боку, уособлюють самих героїв із їхніми складнощами життя, з іншого – тіні стають примарою побудови щасливого життя за межами рідної батьківщини. Велетенські будівлі міста ховають у собі небезпечний і складний соціальний світ, який, за бажанням героїв, мав би стати чудовим прихистком долі, однак Нью-Йорк є місцем трагедій у житті європейців, і кожен із них переживає фізичний і психічний дисонанс, спричинений війною. Хоча, з іншого боку, „тілесний” простір міста сповнений неповторністю атрибутики і її глибоко чуттєвим сприйняттям, а ество героїв справді пройняте естетикою урбаністичного пейзажу.

Роберт Росс – головний герой роману, ключовий оповідач, він „оживляє” навколишню сферу міста. Тому у творі маємо персонажну розповідь другого рівня – гомодієгетичний наратор в інтрадієгетичній ситуації. Ця конфігурація інтрадієгезису цілісно репрезентує авторську інтенційність. Читач мимоволі ототожнює „я-виклад” із голосом автора, тому ілюзія його присутності в нарації посилює комунікативний складник рецепції (Мацевко-Бекерська, 2011, с. 68). Особистість Росса – це фактично авторове alter ego в координатах Нью-Йорка, предметний світ якого трансформовано крізь діалоги з іншими героями, що ніби уводять його в різноманітний простір міста. Уже на початку твору герой щиро прагне пізнати світ великого міста, спробувати „знайти себе” знову, відродитися, перебуваючи в очікуванні змін, ще на початку твору до героя місто „повернулося... своїм незбагненим обличчям” (Ремарк, 2016, с. 611).

Географічна орієнтація в мегаполісі була не складною, тому „у Нью-Йорку легко зорієнтуватися – тут майже всі вулиці пронумеровані, тільки деякі мають назви” (Ремарк, 2016, с. 610). Владімір Меліков, заспокоюючи індивідуальні „комплекси” Росса, визначає „інтернаціональні” параметри міста, які сягають історичного ракурсу минулого: „Нью-Йорк – це великий порт, крізь який суне маса емігрантів, – ірландці, італійці, німці, євреї, вірмени, росіяни і ще з десяток інших... Тут ти знову людина” (Ремарк, 2016, с. 613). Але, незважаючи на таку національну розмаїтість, Меліков стверджує, що саме тут можна багато чого досягти. Місто – це швидкість та концентрація. Воно притягує до себе людей, ресурси та ідеї, робить їхню концентрацію нестерпною і вибуховою (Возняк, 2009, с. 12). Місто у творі виглядає не лише як велетенський порт. Так, у розмові героїв дізнаємось, що „Нью-Йорк – це велике село... для торговців антикваріатом” (Ремарк, 2016, с. 624), та навіть піца в місті була справді смачніша за італійську (Ремарк, 2016, с. 645), тому натрапляємо на порівняння багатонаціонального міста з Парижем, Венецією.

Відчуття страху від пережитих воєнних лихоліть переслідувало Росса навіть у Нью-Йорку. Віднаходимо у просторі міста німецький квартал – Вісімдесят шосту вулицю, яка навіювала справжній жах на головного героя, а дозвільна поведінка німців викликала занепокоєння: „там аж кишить гейдельберзькими пивничками, кав'ярнями „Г'бурґ”, нацистами, німецько-американськими та гімнастичними клубами, співочими хорами” (Ремарк, 2016, с. 611). Тому й американське місто пробуджує у героя „відчуття нереальності ситуації, бо ця велетенська країна вела війну, якої сама не чула і не бачила – від фронтів Америку відділяло півсвіту” (Ремарк, 2016, с. 845). З іншого боку, вулиця нагадувала героєві рідну батьківщину, викликаючи тужливу ностальгію біженця: „вона відразу нагадала мені маленькі німецькі містечка. По обидва боки тулилися цукерні, пивнички, будки з гарячими сосисками. На вітрині кафе „Гайгер” лежав домашній німецький крендель. У крамниці поруч висіла кров'янка” (Ремарк, 2016, с. 683). Міські простори відпочинку, центри соціалізації мають потенціал уповільнення часу, стаючи точкою опори (Еш, Найджел, 2017, с. 179), що ніби поглинають наболілі проблеми душі.

Вишуканий естетизм мистецтва охоплює ество головного героя, і він відчуває справді спокій та умиротворення: „нью-йоркський музей огортав мене знову і знову своєю захисною тишею. Я нерішуче переходив із однієї зали до іншої, але ніщо не бентежило моєї душі” (Ремарк, 2016, с. 721). Але побутовий комфорт мегаполісу був не зовсім до вподоби мешканцю „старого світу”, тому герой відчуває справді фізіологічний дискомфорт, адже „по-дитячому смішна” проблема терміново сходити в туалет викликала труднощі, бо „у Нью-Йорку знайти відповідний заклад значно важче, ніж у Парижі” (Ремарк, 2016, с. 742). Герой підкреслює недостатню побутову елегантність простору помешкання у місті: „То була маленька квартира на п'ятнадцятому

поверсі – з вітальною, спальною, кухнею та ванною” (Ремарк, 2016, с. 797). Хоча, на думку Г. Зіммеля, саме в будинках, у чудесах і комфорті техніки, у формах громадського життя і матеріалізується гнітюча маса знеособленого духу міста (Зіммель, 2003, с. 324). Місто, а тим більше Нью-Йорк, для емігрантів і звичайних пересічних людей відзначалося вкрай тісним для реалізації побутових потреб. Їхні житла буквально „закинуті” на останні поверхи будинків, перебуваючи на периферії життя, однак вони далеко не позбавлені затишку й гармонії.

Принагідно додамо, що місто для Росса окреслено і в рамках справжнього захоплення архітектурним пейзажем: „відкривався прекрасний краєвид на Нью-Йорк: від П'ятдесят сьомої вулиці видно було Волл-стрит – поміж хмарочосів і понад багатьма рядами низьких будиночків” (Ремарк, 2016, с. 797). Дисгармонія, нав'язана комплексом емігранта, чужинця, як бачимо, безслідно зникає в душі героя, адже він цілком пройнятий досконалыми витворами архітектурного символізму Нью-Йорка, який створює колосальний простір естетики, тому „тіні в раю” стирають свої дисгармонійні модуси на користь внутрішнього спокою, умиротворення, розради й надії від побаченого, а Росс промовисто окреслює ці фізичні параметри тісної кімнати й міста: „Багато світла, простору і цей краєвид” (Ремарк, 2016, с. 797). Герой пройнятий силовими лініями міста, його божественною й величною аурую, тому природно-архітектурний ландшафт означений геопоетичними інтенціями, які утворюють глибоко чуттєвий простір. Росс не може уявити своє життя без цього міста. Перебуваючи тимчасово в Каліфорнії, у нього „прокинулася якась гарячкова любов до цього міста, яка... виникла через усвідомлення, що... життя в Нью-Йорку – лиш інтермецо на шляху в невідомість” (Ремарк, 2016, с. 883). І це зовсім не випадково, адже, за словами Г. Хельда, фізична сутність міста має „об'єктивний дух” (Хельд, 2018, с. 231), який дає наснагу героєві, а Нью-Йорк – тимчасова зупинка, аби оговтатись від минулих ран.

Нью-Йорк – місто незбагненої швидкості, розвитку всіх сфер людської діяльності. Роберт Росс захоплено дивується обширами й підкресленим динамізмом мегаполісу: „Яке ж велике це місто! У вічному русі” (Ремарк, 2016, с. 705). Динамізм актуалізує внутрішні сили героя до рішучих змін, розвитку, адже він теж частина, духовна сутність предметного світу міста, що кожною нотою своєї чутливої душі відчуває навколишню дійсність. Нью-Йорк з висоти пташиного польоту – велетенський гігант артерій-магістралей, авеню, хмарочосів. Географічний ракурс спостереження над містом, на думку головного героя, варто окреслити крізь погляд „згори”: „на Нью-Йорк треба дивитися з висоти пташиного польоту, а не знизу, задираючи голову до хмарочосів. Згори вони мали умиротворений вигляд, здавалося, що будівлі навіть пасують до навколишнього світу” (Ремарк, 2016, с. 735–736). За словами В. Глазичева, відвідувач Мангеттена переживає почуття захоплення, коли його погляд, ковзаючи вгору по стінах хмарочосів, вловлює насичений силует вершин будівель, спрямованих у небо

(Глазычев, 2017, с. 53). Росс ніби „підкорює” великий мегаполіс. Точка зору „згори” увиразнює ідею небесної величі людини над цивілізацією взагалі, бо людина – будівничий міста, а воно досконале творіння її рук. Героїв погляд з висоти підкреслює величність і вишуканість хмарочосів, які, ніби атланти, тримають небесний обшир міста. Архітектура має унікальну можливість кодифікувати певні смислові контури, які сприймаються крізь призму культури (Федоров, Коваль, с. 144), у нашому випадку – це культура урбанізму стилю ар-деко, що вражає формою і розмірами як виклик новій добі модерну. Місто – це не тільки сукупність паркових або архітектурних ансамблів, але й можливість гармонічного входження людини в цивілізаційний простір (Суходуб, 2005, с. 10). Естетика фасадів високих будівель, що „волого виблискували у сріблястих переливах проливня” (Ремарк, 2016, с. 788), справді зачаровує око нашого героя, який відчуває органічну єдність із предметним світом міста, гармонію і злиття з ним.

Предметну, „цивілізаційну” сферу Нью-Йорка неможливо уявити без світу природи. І. Вихор включає до елементів пейзажної сфери урбаністичного простору пори року, добовий час, небесні світила, природні стихії, образи тварин тощо (Вихор, 2011, с. 99–104). Кліматичний простір міста у творі зображено взимку і влітку, але спекотний мегаполіс справді виявляється схожим „на африканське місто з хмарочосами” (Ремарк, 2016, с. 735), тому й не випадково Росс підкреслює несприятливу пекельну духоту міста, де літо схоже на життя у „велетенському казані” (Ремарк, 2016, с. 727).

Добовий час покликаний відобразити звичайну метушню великого міста, яке живе у своєму невтомному ритмі. Зміна дня і ночі змушує відчувати органічну участь міста в житті природи (Анциферов, 1991, с. 42). Вранішні вулиці, на яких „валандався” Росс, були оповиті „веселим” туманом, і героєві „з-за блискучих хмар сміялося сонце. Виблискували свіжовимиті машини, а з Центрального парку долинав дитячий гомін” (Ремарк, 2016, с. 710). Як бачимо, зорові й слухові образи буквально оживлюють урбаністичну картину, а тому за „метушнею” криється підсвідома любов і захоплення героя навіть такими буденними речами. Аура нічного міста, оповита таємничістю і спокоєм, навіює атмосферу романтики, тому Наталія, фаворитка головного героя, зізнається, що просто не уявляє своє життя без цього почуття „міської” ейфорії: „І такий прекрасний вечір! Нью-йоркські ночі! Ні, я не змогла б жити за містом” (Ремарк, 2016, с. 657). З кімнати Роберта Росса таємничий хід часу ночі видно крізь призму вікна, який символізує відкритість героя до предметного світу міста, що бачить „залите червоними барвами нічне небо” (Ремарк, 2016, с. 652), „темні контури своєї кімнати, світлі обриси вікна і слабкий відблиск червонястої нью-йоркської ночі” (Ремарк, 2016, с. 732). За словами Ф.Л. Райта, нічні вулиці світловим пунктиром ритмічно спрямовуються у горизонт, а відображення їхніх ліхтарів нагадують бузкові грона гліцинії (Райт, с. 49), створюється, таким чином, магія нічного міста. Палітра інтимного

простору буквально насичена червоним кольором вогнів великого мегаполісу і згасаючого вечірнього сонця, навіюючи романтичні інтенції.

Природний світ – органічний складник простору мегаполіса. Буревій виступає стихійною силою, яка охоплює місто справді зненацька: „Який вітер! Як він бушує!.. Раптом блискавиці запалахкотіли усюди, над кожним хмарочосом, немов вискакували з лабіринту труб та кабельної мережі під асфальтом. А потім почався дощ. Буря дужчала. Тротуари вмить спорожніли” (Ремарк, 2016, с. 787–788). Місто ніби протистоїть силам природи, це, згідно з тлумаченнями Ю. Лотмана, реалізація опозиції природне – штучне (Лотман, 2000, с. 321), цивілізаційне – рустикальне. Однак колосальна фізична велич і дух міста просто не здатні поступитися стихійним силам природи. Місто натомість проходить етап оновлення, очищення силами природи від задухи й пилу, воно підкорює начала природи. Нью-Йорк утворює особливу сферу архітектурної величі, втіленої в камені й сталі завдяки людського розуму й духу.

У розмові Росса з Наташею про складнощі минулого життя під час війни, які гнітюче ранять пам'ять, спонукаючи цінувати найпростіше, герой захоплює вдивляється в нічну красу неба над містом, наголошуючи на тому, що істина – у простих речах, які оточують нас: „Ах, Наташо! Поговорімо про те, що у нас досі є! Про ніч, зорі, іскри життя, яке тріпоче в наших грудях... Поглянь на місяць!” (Ремарк, 2016, с. 753). Піднесено романтична душа героя тягнеться до вишуканої краси неба, бо воно не просто безхмарне й тихе, яскраво освітлене місячним сяйвом у мерехтінні зірок, а головне – мирне. Сфера неба утворює сублімоване відчуття надії, гармонії.

Голуб – символічний птах у вимірі міста, це вісник світла, миру, але, як відомо, вулиці Нью-Йорка буквально переповнені голубами, вони живуть у своєму звичному ритмі разом із містом, завдаючи чималої шкоди послідом фасадам будинків, стаючи „літаючими шурами” й вісниками бруду. Натомість Роберт Росс натхненно спостерігає й милується цими чудовими птахами, які нагадують йому минулі роки життя: „Знадвору на підвіконні воркували голуби. У Нью-Йорку їх було так само багато, як у Венеції, – геть ручні, вони всюди літали та гніздилися” (Ремарк, 2016, с. 749).

Загалом Нью-Йорк для героя відкривається як своєрідний тайнопис, літопис загадкової реальності, де можна побудувати мирне майбутнє, а тому місто виступає тлом втілення єдиного бажання – жити й забути лихоліття війни. Росс пізнає Нью-Йорк у динаміці, воно у свідомості органічно розвивається в предметному часопросторі подій і явищ, тому герой весь час іде до його осягнення, а місто персоналізується: „Раніше місто було для мене картинкою, пантомімою, а тепер воно набуло рельєфу. З'явилися височини і низини. Воно вже промовляє до мене, і дещо я навіть розумію” (Ремарк, 2016, с. 646). Осягнувши особливості „емігрантського” способу буття, героєві в такому багатоманітному просторі міста, за словами Гаррі Кана, „важко по-діловому й раціонально

підходити до життя” (Ремарк, 2016, с. 872). Справді, предметна сфера міста видається цілком зрозумілою і осяжною раціонально, на перший погляд, однак вона породжує невидимі смисли чуттєвості, стає тлом складнощів життя водночас, які видаються вкрай істотними для індивіда.

Отже, Нью-Йорк у романі „Тіні в раю” – центр американського світу, рай для емігранта, що асоціюється у предметному світі з містом можливостей, де предметний світ візуалізовано в рамках гетерогенної антропосфери. Натрапляємо на поліфонію у творенні загального образу Нью-Йорка, де ключову симфонію грає емігрант Роберт Росс, втілюючи авторські інтенції розуміння урбанізму й місця людини в історичній ситуації і житті загалом. Посттравматичний синдром переслідує героя у тенетах міста, однак воно стає душевним інтермецо, тлом подолання рефлексій пам'яті. Нью-Йорк у романі змодельовано містом, що має географічний початок, але не має фактично кінця. Повнота рецепції урбаністичного світу Нью-Йорка досягається завдяки авторському використанню семантико-символічних домінант, що забезпечують цілісність і гетерогенність сприйняття міського простору.

Заявлена нами тема дослідження аспектів художньої візуалізації урбаністичного образу Нью-Йорка в романі „Тіні в раю”, безперечно, не є вичерпною, тому потребує подальших спостережень у ракурсі розгляду проблематики твору.

Список використаної літератури

- 1. Анциферов Н. П.** „Непостижимый город...” Душа Петербурга. Петербург Достоевского. Петербург Пушкина. Санкт-Петербург: Лениздат, 1991. 335 с.
- 2. Вихор І. В.** Дискурс міста в українській поезії кінця ХІХ першої половини ХХ століття: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.01.06. Тернопіль, 2011. 258 с.
- 3. Возняк Т.** Феномен міста. Львів: Незалежний культурологічний журнал «І», 2009. 290 с.
- 4. Глазычев В.** Урбанистика. Москва: Европа, 2017. 228 с.
- 5. Гончаренко А. С.** Урбаністичний простір Нью-Йорка в категоріях американського образу світу (на матеріалі новелістики О'Генрі). *Від бароко до постмодернізму*. 2013. Вип. 17. С. 2–18.
- 6. Зіммель Г.** Великі міста і духовне життя. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2003. № 29. С. 315–325.
- 7. Лотман Ю. М.** Семиосфера. Санкт-Петербург: Искусство СПб, 2000. 704 с.
- 8. Мацевко-Бекерська Л.** Типологія наратора: комунікативні аспекти художнього дискурсу. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2011. Т. 4. Вип. 8. С. 64–70.
- 9. Набилкина Л. Н.** Город как культурологический феномен в русской, американской и западноевропейской литературах: дисс... д-ра культурол.: спец. 24.00.01. Иваново, 2014. 320 с.
- 10. Поршнева А. С.** Пространство эмиграции в романном творчестве Э. М. Ремарка: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.01.03. Екатеринбург, 2010. 23 с.
- 11. Райт Ф. Л.** Исчезающий город. Москва: StrelkaPress, 2018. 180 с.
- 12. Ремарк Е.-М.** Час жити і час помирати. Люби ближнього свого: романи. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 960 с.
- 13. Суходуб Т.**

Культура Города и право памяти. *Образ міста в контексті історії, філософії, культури: Києвознавчі читання*. Київ: ПАРАПАН, 2005. С. 5–15. **14. Федоров В. В., Коваль И. М.** Мифосимволизм архитектуры. Москва: ЛИБРИКОМ, 2009. 208 с. **15. Хельд Г.** Городское пространство как необходимая предпосылка социальности. *Собственная логика городов: Новые подходы в урбанистике: коллективная монография*. Москва: Новое литературное обозрение, 2018. С. 212–261. **16. Эш А., Найджел Т.** Города: переосмысляя городское. Нижний Новгород: Красная ласточка, 2017. 224 с.

References

- 1. Antsyferov, N. P.** (1991). „Nepostizhimyi gorod...” Dusha Peterburga. Peterburg Dostoevskogo. Peterburg Pushkina [„Incomprehensible city...” Petersburg soul. Dostoevskyi’s Petersburg. Pushkin’s Petersburg]. Saint Petersburg: „Lenizdat” [in Russian].
- 2. Vykhov, I. V.** (2011). Dyskurs mista v ukrainskyi poezii kintsia XIX pershoi polovyny XX stolittia [The discourse of the city in Ukrainian poetry of the late XIX and first half of the XX century]. *Candidate’s thesis* [in Ukrainian].
- 3. Vozniak, T.** (2009). Fenomen mista [Phenomenon of the city]. *Nezaleznyi kulturologichnyi zhurnal „Yi” – Independent culturological journal „Yi”* [in Ukrainian].
- 4. Glazychev, V.** (2017). Urbanistika [Urban Studies]. Moscow: „Evropa” [in Russian].
- 5. Goncharenko, A. S.** (2013). Urbanistychnyi prostir Niu-Yorka v kategoriah amerykanskogo obrazu svitu (na materialii novelistyky O’Genri) [The Urban space of New York City in the categories of the American image of the world (based on O’Henry’s novelty)]. *Vid baroko do postmodernizmu – From baroque to postmodernism*, XVII, 2–18 [in Ukrainian].
- 6. Zimmel, G.** (2003). Velyki mista i duhovne zhyttia [Big cities and spiritual life]. *Nezaleznyi kulturologichnyi chasopys „Yi” – Independent culturological magazine „Yi”*, 29, 315–325 [in Ukrainian].
- 7. Lotman, Yu. M.** (2000). Semiosfera [Semiosphere]. Saint Petersburg: „Iskusstvo-SPB” [in Russian].
- 8. Matsevko-Bekerska, L.** (2011). Typologiya naratora: komunikatyvni aspekty hudozhniogo dyskursu [Narrator typology: Communicative aspects of artistic discourse]. *Naukovyi visnyk Mykolaiivskogo derzhavnogo universytetu imeni V. O. Suhomlynskogo – Scientific Bulletin of Mykolayiv V. O. Sukhomlynska State University*, 8, 64–70 [in Ukrainian].
- 9. Nabilkina, L. N.** (2014). Gorod kak kulturologicheskii fenomen v russkoy, amerikanskoy i zapadnoevropeyskoy literaturah [City as a cultural-logical phenomenon in Russian, American and Western European literature]. *Doctor’s thesis* [in Russian].
- 10. Porshneva, A. S.** (2010). Prostranstvo emigratsii v romannom tvorchestve E.M. Remarka [Space of emigration in the romance of E. M. Remarque]. *Extended abstract of candidate’s thesis* [in Russian].
- 11. Rait, F. L.** (2018). Ischezaiushchii gorod [Disappearing city]. Moscow: Strelka Press [in Russian].
- 12. Remarque, E. M.** (2016). Chas zhyty i chas pomyraty. Liuby blyzhniogo svogo: romany [Time to live and time to die. Love your neighbor: novels]. Kharkiv: Family Leisure Club Kharkiv: „Klub simeinogo dozvillia” [in Ukrainian].
- 13. Sukhodub, T.** (2005). Kultura goroda i pravo pamiaty [Cities culture and the right of

memory]. *Obraz mista v konteksti istorii, filosofii, kultury: Kyievoznavchi chytannia – The image of the city in the context of history, philosophy, culture: Kyiv studies readings*, 5–15 [in Ukrainian]. **14. Fedorov, V. V. & Koval, I. M.** (2009). *Mifosimvolizm arhitektury [Mytho Symbolism of architecture]*. Moscow: LIBRIKOM [in Russian]. **15. Kheld, G.** (2018). *Gorodskoe prostranstvo kak neobhodimaia predposylka sotsialnosti [Urban space as a necessary prerequisite of sociality]*. *Novye podhody v urbanistike: kollektivnaia monografiia* (pp. 212–261). Moscow: Novoe literaturnoe obozrenie [in Russian]. **16. Esh A. & Naidzhel T.** (2017) *Goroda: pereosmysliia gorodskoe [Cities: Reimagining the Urban]*. Nizhnyi Novgorod: Krasnaia lastochka [in Russian].

Боклах Д. Ю. Урбаністичний дискурс предметного світу образу Нью-Йорка в романі „Тіні в раю” Е.-М. Ремарка

У статті проаналізовано особливості оповідної стратегії роману „Тіні в раю” Е.-М. Ремарка у відображенні предметного світу Нью-Йорка. Досліджено символіку назви твору крізь модуси урбанізму. Автор з’ясовує комплекс атрибутивних параметрів інтерпретації художнього семіозису Нью-Йорка. Показано, що вулиці, будинки, кав’ярні, хмарочоси утворюють архітектурний простір мегаполісу, означений динамізмом, вишуканістю стилю. Доведено, що природна сфера міста органічно доповнює тілесну сферу особливостями клімату, добового часу, метеорологічних явищ, тваринного світу. Рецепція Нью-Йорка означена естетикою ландшафту, створюючи чуттєвий світ героїв крізь модуси антропоцентризму атрибутивної дійсності. Схарактеризовано особливості посттравматичного синдрому емігранта, який не втрачає почуття естетики й оптимізму в побудові нового життя у предметному світі мегаполісу. З’ясовано, що істинне осягнення цивілізаційної величі міста здійснюється в параметрах висоти, ширини, завдяки цьому створено складно осяжний і безкрай простір Нью-Йорка.

Ключові слова: образ міста, візуалізація, наратив, предметно-атрибутивна сфера, цивілізація, урбанізм, простір природи, чуттєва сфера.

Боклах Д. Ю. Урбаністический дискурс предметного мира образа Нью-Йорка в романе „Тени в раю” Э.-М. Ремарка

В статье анализируются особенности повествовательной стратегии романа „Тени в раю” Э.-М. Ремарка в отражении предметного мира Нью-Йорка. Исследована символика названия произведения через модусы урбанизма. Автор определяет комплекс атрибутивных параметров интерпретации художественного семиозиса Нью-Йорка. Показано, что улицы, дома, кафе, небоскребы образуют архитектурное пространство динамики мегаполиса и изысканности стиля. Доказано, что природная сфера города органично дополняет телесную сферу особенностями климата, суточного времени, метеорологических явлений, животного мира. Восприятие Нью-Йорка подкрепляется эстетикой ландшафта,

создавая чувственный мир героев через модусы антропоцентризма атрибутивной действительности. Определены особенности посттравматического синдрома эмигранта, который не теряет чувства эстетики и оптимизма в построении новой жизни в предметном мире мегаполиса. Выяснено, что истинное постижение цивилизационного величия города осуществляется в параметрах высоты, ширины, благодаря этому создано безграничное и необъятное пространство Нью-Йорка.

Ключевые слова: образ города, визуализация, нарратив, предметно-атрибутивная сфера, цивилизация, урбанизм, пространство природы, чувствительная сфера.

Boklakh D. Yu. Image of New York in the novel “Shadows in Paradise” by E. M. Remarque in the Urbanistic discourse of the subject world.

The article represents the features of the narrative strategies of the novel “Shadows in Paradise” by E.M. Remarque in reflection of the subject world of New York. The symbolism of the name of the work through the modes of urbanism has been explored. The author finds out a set of attributive parameters for interpreting New York’s artistic semiosis. It is determined that streets, houses, cafes and skyscrapers form the architectural space of a metropolis, which is indicated by dynamism and sophistication of style. It is analyzed that the natural sphere of the city organically supplements the physical sphere with the characteristics of climate, daily time, meteorological phenomena and the animal world. The reception of New York is indicated by the aesthetics of the landscape, creating a sensual world of heroes through the modes of anthropocentrism of attributive reality. The features of the post-traumatic emigrant syndrome, which does not lose the feeling of aesthetics and optimism in building a new life in the subject world of the metropolis, are characterized. It was found that the true comprehension of the civilizational greatness of the city is carried out in terms of height and width, due to which the unlimited and immense space of New York was created.

Key words: image of the city, visualization, narrative, subject-attributive sphere, civilization, urbanism, space of nature, sensual sphere.

Стаття надійшла до редколегії 17.01.2020 р.

Стаття прийнята до друку 22.01.2020 р.

Рецензент – к. пед. н., доц. О. М. Биндас